

۲- کمیته امداد امام خمینی (ره)

این کمیته که در سال ۱۳۵۷ به منظور رسیدگی به امور محرومان جامعه و کمک به آنان تأسیس شد، از سال ۱۳۶۱ تاکنون، آمار نتایج فعالیت‌های خود را به روش ثبتي گردآوری و ارائه کرده است.

۳- سازمان بنیاد شهید و امور ایثارگران

بنیاد شهید و جانبازان به ترتیب در سال‌های ۱۳۵۸ و ۱۳۵۷ به منظور رسیدگی به امور خانواده‌های شهدا، ایثارگران، مفقودین و جانبازان تأسیس شدند و آمارهای مربوط به فعالیت‌های این نهادها که به روش ثبتي تهیه می‌شود، به ترتیب از سال ۱۳۷۰ و ۱۳۷۳ در دسترس می‌باشد. این دو بنیاد در سال ۱۳۸۳ با هم ادغام و به سازمان بنیاد شهید و امور ایثارگران تغییر نام یافت.

۴- جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران

این سازمان در سال ۱۳۰۲ با نام جمعیت شیر و خورشید سرخ ایران تأسیس شد. آمار فعالیت‌های این جمعیت که به روش ثبتي تهیه می‌شود، از سال ۱۳۴۵ تاکنون در سالنامه‌ی آماری کشور درج شده است.

ب) خدمات بیمه‌ای

این خدمات که براساس مشارکت بیمه‌شده، کارفرما و دولت شکل می‌گیرد، به صورت‌های مختلف به اجرا درمی‌آید. خدمات بیمه‌ای شامل بیمه‌ی درمانی، بازنشستگی، ازکارافتادگی، بیکاری، حوادث ناشی از کار، فوت، ایام بارداری و کمک‌هزینه‌ی عائله‌مندی می‌باشد. سازمان‌های فعال در این زمینه عبارتند از:

مقدمه

فعالیت‌های مربوط به بهزیستی و تأمین اجتماعی در قالب خدمات حمایتی (غیربیمه‌ای) و بیمه‌ای توسط سازمان‌ها و مراکز متعدد دولتی و غیردولتی انجام می‌گیرد. اما به علت عدم دسترسی به آمارهای بخش غیردولتی، اطلاعات آماری این فصل فقط مربوط به خدماتی است که توسط سازمان‌های عمده‌ی دولتی ارائه می‌شود، به استثنای خدمات صورت‌گرفته توسط مراکز غیردولتی که تحت نظارت سازمان بهزیستی کشور قرار دارند. علاوه بر آن نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۰ در زمینه‌ی انواع معلولیت‌ها در این فصل آورده شده است.

الف) خدمات حمایتی (غیربیمه‌ای)

مجموعه‌ای از تدابیر و فعالیت‌های مددکاری، مشاوره‌ای و سایر خدمات اجتماعی و توانبخشی است که به منظور تأمین نیازهای اساسی گروه‌های کم-درآمد و ارتقای سطح زندگی آن دسته از آسیب-دیدگان جامعه، خانواده‌های شهدا، ایثارگران و مفقودین و جانبازان صورت می‌گیرد. سازمان‌های فعال در این زمینه عبارتند از:

۱- سازمان بهزیستی کشور

تا قبل از سال ۱۳۵۹، واحدهای مختلفی عهده‌دار انجام خدمات مربوط در سطح کشور بودند که در سال ۱۳۵۹ با ادغام آن واحدها، سازمان بهزیستی کشور تشکیل شد. آمارهای مربوط به فعالیت‌های بهزیستی که توسط واحدهای ذیربط به روش ثبتي تهیه و ارائه شده از سال ۱۳۴۵ تاکنون در سالنامه‌ی آماری کشور درج شده است.

۱- سازمان تأمین اجتماعی

در سال ۱۳۰۹ اولین اقدام در مورد بیمه کارگران در قبال حوادث ناشی از کار شروع شد و با تأسیس این سازمان در سال ۱۳۵۴، قشرهای بیمه‌شده و نوع حمایت‌های انجام‌شده نیز گسترش بیشتری یافت. آمارهایی که در این زمینه به روش ثبتي جمع‌آوری و ارائه می‌شود، از سال ۱۳۴۵ در سالنامه‌های آماری کشور درج شده است.

۲- سازمان بیمه‌ی خدمات درمانی

این سازمان براساس قانون بیمه‌ی همگانی خدمات درمانی کشور مصوب ۱۳۷۳، تأسیس و آمارهایی که در این زمینه به روش ثبتي تهیه و ارائه می‌شود، از سال ۱۳۷۴ در دسترس می‌باشد. شایان ذکر است قبل از تأسیس این سازمان، قانون بیمه‌ی خدمات درمانی کارکنان دولت در سال ۱۳۵۱ به تصویب رسید و از سال ۱۳۵۳ توسط وزارت بهداشتی وقت به مرحله اجرا گذاشته شد.

تعاریف و مفاهیم

خدمات اجتماعی: مجموعه‌ای از تدابیر خدمات غیر بیمه‌ای است که به منظور کمک به تامین حداقل نیازهای اساسی گروه‌های کم درآمد و نیازمند جامعه ارائه می‌شود.

مجتمع خدمات اجتماعی: واحدی است اجرایی، که دو یا چند فعالیت از فعالیتهای برنامه حمایت از افراد و خانواده‌های بی‌سرپرست و نیازمند را، به مددجویان ارائه می‌دهد.

کودک بی‌سرپرست: کودکی که پدر، مادر، جد پدری و وصی منصوب از سوی ولی قهری (پدر یا جد پدری) وی به تشخیص مراجع قضایی در قید حیات نبوده یا امکان شناخت آنان وجود نداشته باشد.

مهد کودک: مرکزی که توسط شخص حقیقی یا حقوقی با مجوز سازمان بهزیستی کشور تاسیس شده و تحت نظارت آن، مسئولیت مراقبت، پرورش و یادگیری کودکان از شش‌ماهگی تا سن ورود به آموزش رسمی کشور را برعهده دارد.

خدمات توان‌بخشی پزشکی: مجموعه خدماتی که به افراد معلول، به‌منظور جلوگیری از پیشرفت معلولیت، کسب استقلال فردی و توانمند شدن آنها در زندگی، ارائه می‌شود. این خدمات از طریق واحدهای ارتوپدی فنی، بینایی‌سنجی، شنوایی‌شناسی، فیزیوتراپی، کاردرمانی و گفتاردرمانی عرضه می‌شود.

مرکز مشاوره تلفنی (صدای مشاور): مرکزی که توسط سازمان بهزیستی کشور تاسیس شده و تحت نظارت آن به‌منظور پیشگیری از آسیب‌های روانی اجتماعی و ارتقای سطح سلامت روان افراد جامعه اقدام به ارائه خدمات مشاوره روان شناختی به‌صورت تلفنی می‌کند.

مرکز مشاوره ژنتیک: مرکزی که توسط سازمان بهزیستی کشور یا شخص حقیقی یا حقوقی با کسب مجوز از این سازمان، تاسیس شده و با حضور پزشکی که گواهی‌نامه دوره آموزشی مشاوره ژنتیک سازمان بهزیستی کشور را دریافت کرده است، مشاوره ژنتیک در زمینه‌های قبل از ازدواج، قبل از بارداری، حین بارداری و تشخیص موارد بیماری‌های ژنتیکی ارائه می‌شود.

معتاد: فردی است که به یک یا چند نوع مواد اعتیاد آور وابستگی جسمی و روانی دارد.

سالمنده: فردی که سن کامل وی شصت سال تمام یا بیش‌تر است.

فرد با اختلالات طیف اتیسم: فردی است که با نشانه‌هایی در زمینه‌های رفتاری مشخص، شامل اشکال در ارتباط اجتماعی،

موسسات و سازمان‌ها، کمک‌های خیریه‌ها و کارخانه‌ها، درآمدهای حاصل از فعالیت‌های اقتصادی و ... است.

خانواده شاهد: به پدر، مادر، همسر و فرزند شهید، مفقودالاثر و اسیر خانواده شاهد گفته می‌شود.

ایشانرگر: به فردی گفته می‌شود که برای استقرار و حفظ دستاوردهای انقلاب اسلامی و دفاع از کیان نظام جمهوری اسلامی ایران، استقلال و تمامیت ارضی کشور، مقابله با تهدیدات و تجاوزات دشمنان داخلی و خارجی انجام وظیفه نموده و شهید، مفقودالاثر، جانباز، اسیر، آزاده و رزمنده شناخته شود.

والدین حقوق بگیر شاهد: به والدین تحت تکفل شاهد گفته می‌شود که بر اساس احکام صادره از سوی سازمان‌ها و یگان‌های ذی‌ربط (شهادی مستخدم) و احکام همترازی (شهادی غیرمستخدم) حقوق و مزایای ماهیانه دریافت می‌نمایند.

والدین مستمری بگیر شاهد: به والدین غیر تحت تکفل شاهد گفته می‌شود (که بر اساس قانون مصوب آبان ۱۳۷۵ مجلس شورای اسلامی و اصلاحیه آن) مستمری ماهیانه دریافت می‌نمایند.

ایشانرگر حالت اشتغال بگیر: مستخدمین شهید، جانباز از کار افتاده کلی، آزاده جانباز از کار افتاده کلی و مفقودالاثر انقلاب اسلامی و جنگ تحمیلی، به منزله شاغل تلقی و از لحاظ پرداخت حقوق یا اجرت و فوق‌العاده شغل، مزایای مستمر، ارتقای گروه و ... همانند مستخدمین شاغل با دو گروه بالاتر و یا عناوین مشابه توسط دستگاه‌های ذی‌ربط با آنان رفتار خواهد شد و بر اساس مقررات استخدامی مربوطه، با سنوات مقرر، بازنشسته شده و پس از آن از حقوق بازنشستگی یا مستمری مربوط بهره‌مند می‌شوند.

جانباز: ایشانرگری که به تشخیص کمیسیون پزشکی دارای درصد جانبازی است.

حق پرستاری جانباز: مبلغی که بر اساس ماده ۲۶ قانون جامع به منظور حمایت از سلامت جانبازان پنجاه درصد و بالاتر و جانبازان اعصاب و روان و شیمیایی به تشخیص کمیسیون پزشکی بنیاد شهید و

اشکال در رفتارها و علایق و یا انجام فعالیت‌های تکراری و محدود مشخص می‌شود. علایم این اختلال بصورت طیفی از خفیف تا خیلی شدید بروز می‌کند.

معلول: فردی است که به علت اختلال فیزیکی (جسمی، حرکتی، حسی)، ذهنی و یا روانی دچار محدودیت در عملکرد فردی و یا اجتماعی باشد توضیح: این واژه با عنوان فرد معلول (فرد کم‌توان) در سال ۱۳۹۵ اصلاح شد.

معلول تحت پوشش: معلولی که منطبق با ضوابط خدماتی و حمایتی سازمان بهزیستی با تشکیل پرونده تحت پوشش قرار می‌گیرد و طی برنامه مدون در مدت زمان مشخص زمینه‌های اشتغال و توانمندی وی فراهم شده و از چرخه حمایت خارج می‌شود.

خدمات درمانی: این خدمات تحت عناوین درمان سرپایی، بستری، نسخه‌پیچی، اعزام بیمار، تحویل وسایل توانبخشی، زایمان و ... در مورد تمامی افراد خانوارهای واجد شرایط استفاده از کمک‌های درمانی انجام می‌شود.

زنان سرپرست خانوار نیازمند مورد حمایت: به زنان نیازمند مورد حمایتی اطلاق می‌گردد که به دلیل فقدان سرپرست، فوت، از کار افتادگی، طلاق، معلولیت و بیماری سرپرست و یا استیصال و درماندگی مورد حمایت اشخاص حقیقی یا دستگاه‌ها، نهادها و یا موسسات حمایتی قرار می‌گیرد.

مددجوی نیازمند موردی: به مددجویی گفته می‌شود که به دلیل نیاز پیش آمده در یک یا چند نوبت از امکانات حمایتی و پیش بینی شده سازمان‌های حمایتی ذیربط بهره‌مند شود.

حامي کمیته امداد: به شخص حقیقی یا حقوقی اطلاق می‌شود که طبق دستورهای دستگاه‌های حمایتی، حمایت یک یا چند تیم را عهده دار می‌شود.

درآمدهای اختصاصی کمیته امداد امام خمینی: تمامی درآمدهای کمیته امداد امام خمینی (ره) به جز اعتبارات و بودجه دولتی که شامل کمک‌های مردمی، درآمدهای محلی، وجوهات شرعی و امانی، کمک‌های

به تشخیص هیأت مدیره سازمان تامین اجتماعی به کار اشتغال دارد.

بیمه بیکاری: سازمان تامین اجتماعی مکلف است به افرادی که طبق مقررات قانون تامین اجتماعی، بیمه بوده و برخلاف میل و اراده خود بیکار شده‌اند و نیز آماده انجام کار می‌باشند، مقرری ایام بیکاری پرداخت کند.

عمرات دستمزد: به وجوهی اطلاق می‌شود که در ایام بارداری، بیماری و ناتوانی موقت برای اشتغال به کار و عدم دریافت مزد یا حقوق، به حکم قانون به جای مزد یا حقوق، به بیمه‌شده پرداخت می‌شود.

کمک هزینه ازدواج: مبلغی است که طبق شرایطی خاص، برای تامین

قسمتی از هزینه‌های ازدواج، به بیمه‌شده پرداخت می‌شود.

عمرات نقص عضو: مبلغی است که به‌طور یک‌جا، برای جبران نقص عضو یا جبران تقلیل درآمد بیمه‌شده، به وی پرداخت می‌شود.

پروتز و اروتز: وسایل کمک پزشکی (پروتز و اروتز) وسایلی هستند که به منظور اعاده سلامت یا برای جبران نقص جسمانی یا تقویت یکی از حواس به کار می‌روند.

کمک هزینه کفن و دفن: مبلغ مقطوعی است که به منظور تامین هزینه‌های مربوط به کفن و دفن بیمه‌شده در مواردی که خانواده او این امر را به عهده می‌گیرند پرداخت می‌گردد.

کمک هزینه سفر و اقامت بیمار و همراه: مبلغی است که طبق قانون به بیمه‌شده بیمار و همراه وی پرداخت می‌گردد.

از کار افتاده: فرد شاغلی که به تشخیص مراجع صلاحیت‌دار، تمام یا بخشی از توانایی کار کردن خود را از دست بدهد. این ناتوانی ممکن است ناشی از کار (حسن انجام وظیفه) یا غیر ناشی از کار باشد.

بر اساس شدت و نوع ضایعات ناشی از مجروحیت و بر اساس ضریبی از حداقل دستمزد کارگری هر سال (ضریب K) پرداخت می‌شود.

درصد جانبازی: عددی که با تشخیص کمیسیون پزشکی بنیاد شهید و امور ایثارگران با توجه به جراحات وارده به جانباز یا آزاده تعلق می‌گیرد و عددی بین ۱ تا ۷۰ درصد است.

کمک معیشت جانباز: مبلغی معادل حداقل حقوق کارکنان دولت که بر اساس بند ب ماده ۸۸ قانون برنامه ششم توسعه ماهانه به جانبازان معسر فاقد شغل و درآمد پرداخت می‌شود.

بیمه‌شده: فردی که با پرداخت مبالغی به عنوان حق بیمه، حق استفاده از مزایای مندرج در قانون سازمان بیمه‌گر را دارد.

بیمه‌شده اجباری: بیمه‌شده‌ای که به دستور کارفرما یا نماینده او در محلی به نام کارگاه کار می‌کند و مزد یا حقوق دریافت می‌کند.

بیمه‌شده اختیاری: بیمه‌شده‌ای که طبق تبصره ماده ۸ قانون تامین اجتماعی به علتی غیر از علل مندرج در قانون مذکور از ردیف بیمه‌شده اجباری خارج می‌شود و به موجب آیین‌نامه و مقررات مربوطه می‌تواند با انعقاد قرارداد، بیمه خود را به‌طور اختیاری ادامه دهد.

بیمه‌شده توافقی: فردی است که بدون رابطه مزدبگیری و بر اساس توافق سازمان تامین اجتماعی با شخص حقوقی ذی‌ربط، تحت پوشش قرار می‌گیرد.

بیمه‌شده اصلی: بیمه‌شده‌ای است که رأساً مشمول مقررات مندرج در قانون سازمان بیمه‌گر می‌شود.

بیمه‌شده تبعی (خانواده بیمه‌شده): بیمه‌شده‌ای که به تبع بیمه‌شده اصلی می‌تواند از مزایای مقرر در قانون سازمان بیمه‌گر استفاده کند.

بیمه‌شده حرف و مشاغل آزاد: بیمه‌شده‌ای است که برای انجام حرفه و شغل مورد نظر با داشتن کارگر (کارفرما) یا خود به تنهایی (خویش‌فرما) به استناد مجوز اشتغال صادر شده از سوی مراجع صلاحیت‌دار یا

آنان به صندوق بازنشستگی کشوری واریز می‌شود و عائله تحت تکفل آنان در قالب این صندوق از مزایای بیمه درمان سازمان بیمه سلامت برخوردار می‌گردند. بیمه‌شده روستایی: تمامی افراد ساکن در روستا که حداقل ۶ ماه از سکونت آن‌ها در روستا گذشته و همچنین عشایر کوچ‌رو در قالب صندوق روستاییان، تحت پوشش بیمه درمان سازمان بیمه سلامت قرار می‌گیرند.

بیمه‌شده سایر اقشار: گروه‌هایی که از طریق بیمه‌گزار خود نسبت به انعقاد قرارداد با سازمان بیمه سلامت یا ادارات کل تابعه اقدام نموده و دفترچه بیمه دریافت نمایند به عنوان بیمه شدگان صندوق سایر اقشار تلقی می‌شوند مانند خانواده معظم شهدا، جانبازان، طلاب و روحانیون، دانشجویان، مددجویان بهزیستی مشمول طرح نیروی انسانی و اعضای سازمان نظام پزشکی.

مشترک صندوق بازنشستگی کشوری: مستخدمینی که در اجرای ماده یک قانون استخدام کشوری به عنوان مستخدم آزمایشی یا رسمی به خدمت دولت پذیرفته شده و بر اساس فصل هشتم قانون، کسور بازنشستگی را به نرخ مقرر پرداخت می‌نمایند، همچنین کارکنان رسمی دستگاه‌های دولتی که به موجب مصوبات قانونی مشمول فصل هشتم قانون استخدام کشوری شده (تبدیل وضع، انتقال، انتخاب و تغییر صندوق) در زمره مشترکین صندوق محسوب می‌شوند.

بازنشستگی: مستخدم مشترک صندوق بازنشستگی کشوری که پس از احراز سابقه خدمت، یا سن معین و به موجب قانون مدت اشتغال وی خاتمه می‌یابد و حقوق بازنشستگی دریافت می‌کند.

حقوق بازنشستگی: وجهی است که به موجب قانون، به صورت ماهیانه به فرد بازنشسته پرداخت می‌شود.

بازنشسته: مستخدم مشترک صندوق بازنشستگی کشوری که پس از احراز سابقه خدمت، یا سن معین و

مستمری‌بگیر: فرد بازنشسته، از کارافتاده یا بازمانده (ورثه واجد شرایط) که طبق مقررات صندوق بیمه‌ای مربوط، مستمری دریافت می‌کند.

مراکز ملکی (درمان مستقیم): خدمات درمانی که به بیمه‌شدگان، در مراکز درمانی متعلق به سازمان بیمه‌گرا ارائه می‌شود.

مراکز طرف قرارداد (درمان غیرمستقیم): به روشی که سازمان تأمین اجتماعی تعهدات درمانی خود را از طریق خرید خدمات درمانی انجام می‌دهد، گفته می‌شود.

دی کلینیک (مراکز جراحی محدود): مراکز درمانی هستند که در آن علاوه بر خدمات تخصصی، خدمات جراحی محدود نیز به بیماران ارائه می‌شود. اعمال جراحی انجام یافته در دی کلینیک‌ها به صورت محدود و در چارچوب لیست مصوب می‌باشد در این مراکز به درمان و مراقبت از بیماران در طی روز پرداخته و پس از آن بیمار در پایان روز مرخص می‌گردد.

درمانگاه عمومی: مکانی که با اخذ مجوز از وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به صورت شبانه‌روزی، بیماران سرپایی را برای درمان می‌پذیرد و حداقل دارای ۳ پزشک عمومی و متخصص است. "

درمانگاه تخصصی: مکانی است که مطابق ضوابط و آیین‌نامه‌های وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی تاسیس می‌شود و با حضور متخصصان رشته‌های مختلف به ارائه خدمات تشخیصی و درمانی در یکی از رشته‌های تخصصی پزشکی (مانند درمانگاه تخصصی قلب و عروق) و یا تشخیص و درمان یک یا چند بیماری مشخص (مانند درمانگاه تخصصی دیابت) می‌پردازد.

پلی کلینیک تخصصی: به واحد درمانی اطلاق می‌شود که در چند نوع تخصص به درمان سرپایی بیماران اقدام می‌کنند.

بیمه‌شده کارکنان دولت: تمامی افراد مشمول قانون استخدام کشوری می‌باشند که کسورات بازنشستگی

در سال ۱۴۰۱، بیش از ۱ میلیون و ۱۷۹ هزار نفر بیمه شده (اصلی و تبعی) تحت پوشش بیمه سلامت استان بوده‌اند. که از تعداد بالغ بر ۸۲۹۵۷۹ هزار نفر بیمه روستایی، ۱۱۷۶۰۷ هزار نفر دولتی و مابقی مربوط به بیمه همگانی سلامت، سایر اقشار و ایرانیان بوده‌اند.

به موجب قانون مدت اشتغال وی خاتمه می‌یابد و حقوق بازنشستگی دریافت می‌کند.

از کار افتاده: مستخدم مشترک صندوق بازنشستگی کشوری که در اثر بیماری و یا حادثه قادر به ادامه خدمت نباشد و به موجب قانون حقوق و وظیفه از کارافتادگی دریافت می‌کند.

شاغل فوت شده: هرگاه مستخدم رسمی در زمان اشتغال فوت کند و حداقل دارای یک ورثه مشمول دریافت حقوق و وظیفه باشد، فوت شده صندوق بازنشستگی کشوری نامیده می‌شود.

بازنشسته فوت شده: هرگاه بازنشسته یا از کارافتاده فوت کند و حداقل دارای یک ورثه مشمول دریافت حقوق وظیفه باشد بازنشسته فوت شده صندوق بازنشستگی کشوری نامیده می‌شود.

وراث وظیفه بگیر: شامل اشخاصی است که مورث آنها مشترک صندوق بازنشستگی کشوری بوده و فوت نموده‌اند، طبق قانون استخدام کشوری از حقوق وظیفه برخوردار می‌شوند.

گزیده اطلاعات

در سال ۱۴۰۱، تعداد ۲۱۶ مراکز دولتی و غیردولتی تحت پوشش معاونت اجتماعی سازمان بهزیستی کشور بوده است.

در سال ۱۴۰۱ تعداد ۵۴۷۱ خانوار تحت پوشش بنیاد شهید و امور ایثارگران قرار داشته‌اند.

در این سال ۲۰ واحد خدمات‌رسانی، به مددجویان مورد حمایت کمیته امداد امام خمینی(ره) در استان مشغول به فعالیت بوده است که ۸۳۴۲۴ خانوار را مورد حمایت قرار داده است.

در سال ۱۴۰۱، ۶۸۹۲۵ مستمری بگیر تحت پوشش اداره کل تامین اجتماعی استان قرار داشته است که نسبت به سال قبل ۹/۰ درصد افزایش داشته است.